

Аннотация

В статье рассматриваются психологические особенности аффективного компонента застенчивости. Раскрыта эмоциональная сфера застенчивости, её виды, проявления, причины возникновения.

Annotation

The article deals with the psychological characteristics of the affective component of shyness. The emotional sphere of shyness, its types, symptoms and causes are also covered in the article.

УДК 316.356.2 : 058.8

Качур К. Л.

РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СІМ'Ї У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Питання проблем сім'ї, сімейних відносин на різних етапах розвитку людства хвилювали мислителів, науковців, філософів. Така зацікавленість обумовлена надто важливим значенням сім'ї в житті людини. В сім'ї фокусуються майже всі аспекти життєдіяльності суспільства, але в сучасному світі вирують стрімкі та незворотні зміни, які без сумніву впливають на тисячолітні традиції. Інститут сім'ї в сучасному світі переживає такі трансформаційні процеси, які змінюють класичний, традиційний погляд на сім'ю; такі зміни є продуктом соціокультурних зрушень у сучасному соціумі. Предметом даного дослідження є філософсько-антропологічний аналіз процесу руйнації традиційної моделі сім'ї та поява нових характеристик, форм сім'ї у сучасному її розумінні.

Філософське осмислення феномену сім'ї завжди супроводжує її явкорінення індивіда в бутті. Ця вкоріненість, яка розкривається через спроможність людини в процесі життєдіяльності звертатися до буття як до підґрунтя і актуалізує її власні унікальні можливості. Філософсько-антропологічний аналіз має на меті створення цілісної, об'ємної, глибоко світоглядної системи уявлень про сім'ю, сімейні відносини, їх історичний розвиток, вектори змін структури, причини та наслідки таких змін для суспільства. Детермінантами таких змін є глобалізаційні процеси, які впливають на всі сфери людського життя. Сім'я, шлюб відчули на собі весь тягар перетворень у економічному, політичному, соціальному, релігійному та інших вимірах. Традиційний образ сім'ї, який був усталений протягом багатьох століть і, в цілому, не зазнавав перебудов, на сучасному етапі розвитку зрушив з місця. Ми не можемо констатувати той факт, що сім'я перестає бути осередком родинних традицій або здає свої позиції, – скоріше, суспільні перетворення настільки радикальні, що інститут сім'ї та шлюб не здатен залишатися сталим.

Суттю сім'ї та шлюб, проблемами її існування у тій чи іншій мірі цікавило філософів в усі історичні епохи. Вплив глобалізаційних процесів на феномен сім'ї висвітлений у роботах У. Бека, Д. Бела, Ю. Габермаса, Т. Нобля, Т. Парсонса. Оскільки сім'я не ізольована від суспільства, а, навпаки, відображає всі зміни, що в ньому відбуваються, багато вчених схильні розглядати кризу сім'ї, а також інших соціальних інститутів як наслідок глобальної суспільної кризи: серед них А. Антонов, А. Тойнбі, Е. Тоффлер, О. Шпенглер. Серед вітчизняних авторів проблеми шлюбно-родинних взаємин розглядали В. Андрущенко, М. Бойченко, О. Гомілко, В. Ткачова, О. Чорний, І. Ковальова та інші.

В широкому сенсі сім'я – це багатосторонні відносини між чоловіком та дружиною, батьками та дітьми, братами та сестрами та іншими родичами, що проживають у спільному економічному та екзистенціальному просторі [5, с. 326]. З позиції філософа сім'я розкривається як специфічне буття людини, в якому відбувається матеріальне, духовне та душевне поєднання чоловічого та жіночого начал, народження та виховання нового життя. Сім'я належить до тих соціокультурних явищ, цікавість до яких має стійкий характер. Оскільки сім'я, змінюючись разом із суспільством під впливом економічних, історичних, культурних, національних чинників, все ж залишається найбільш стійким та консервативним організмом, та попри усі зміни зберігає за собою чи не найбільший вплив на формування людської особистості. В процесі історичного розвитку відносини сім'ї та суспільства, з однієї сторони, та сім'ї і особистості – з іншої, систематично змінювалися, перш за все, в залежності від характеру того способу відтворення соціокультурних традицій, який є панівним для даного суспільства [1, с. 27].

Звертаючись до теорій та досліджень впливових авторів Д. Белла, Е. Гіденса, Т. Нобля, Е. Тоффлера, Ф. Фукуяма, можна виокремити чотири сфери, що зазнали радикальні і значні перетворення у сучасному світовому просторі: технологічно-інформаційні зміни, пов'язані із знанням та розвитком науки; економічні перетворення – нові сектори глобальної економіки, професійна активність жінок; соціальні зрушення – нові суспільні рухи, сексуальна і феміністична революції, зміни в подружньому та родинному житті, перехід від колективізму до індивідуалізму; культурні зміни – нові цінності, норми, ідеології, постмодерністична свідомість [2, с. 11].

XX сторіччя суттєво позначилося на інституті сім'ї. Це стосується, зокрема, поступової зміни патріархально-традиційного стилю сімейного життя із підлеглістю жінки чоловікові та наявністю кількох поколінь в сім'ї на егалітарний стиль, для якого характерними є: рівноправність чоловіка та жінки, посилення ролі між особистісного спілкування, свідоме регулювання кількості народжених дітей,

нуклеаризація сімейної групи. Внаслідок глобального характеру цих процесів, зумовлюється потреба у переосмисленні шлюбно-родинних взаємин як явища, яке є формотворчим для суспільства. Зокрема, проблема народжуваності. Чому вона падає? Нуклеаризація сім'ї супроводжується малодітністю сімей, зниженням народжуваності і постійною зайнятістю жінки. Якщо мова йде про свідому відмову від батьківських обов'язків – це стосується дуже популярного нині на Заході руху "childfree", представники якого декларують свідому свободу від дітей. Він виник у США лише в середині 90-х років XX століття, в Україні він нині швидко набирає обертів. Ранні демографічні зміни в 60-х роках – це результат зміни індивідуалістичної поведінки як чоловіків і жінок, як окремо, так і безпосередньо у парі. Тому деякі із дослідників почали говорити про "кінець родини", щоприйшла на зміну "епосі родини". Поява ж нових форм родинно-шлюбного співжиття була поштовхом для зміни культурно-соціального наповнення терміну із "родини" у "постродину".

А що відбувається із жінками та чоловіками в сучасному світі, в якому останні втрачають свій панівний статус і має місце "криза маскуліності"? В доіндустріальному та індустріальному суспільстві рамки суперництва чоловіків і жінок були жорстко соціально фіксовані. Чоловіки і жінки повинні були "підкорювати" і "завойовувати" один одного, використовуючи для цього століттями відпрацьовані гендерно-специфічні прийоми і методи. Сьогодні ці обмеження відпали. Сучасні чоловіки і жінки відкрито і жорстко конкурують один з іншим в широкому спектрі суспільних відносин і діяльностей. У сучасному шлюбі набагато більше рівності [3, с. 99]. Одна з головних чоловічих ідентичностей, яка сьогодні здається, як ніколи, проблематична, – батьківство. Але що ми маємо розуміти під "кризою батьківства"? Нетрадиційні шлюби і форми сім'ї означають і більш широке поширення нетрадиційних моделей батьківства: розведені батьки; батьки, які живуть окремо від своїх сімей; прийомні батьки, які виховують нерідних дітей (вітчими); батьки-одинаки, які виховують дітей без матері; батьки-геї; неповнолітні батьки тощо. Раніше від цих категорій зневажливо відмахувалися як від "неповноцінних", "несправжніх" або маргінальних, зараз їх визнають, уважно вивчають [3, с. 106].

Останнім часом в західному світі розвивається такий різновид партнерської сім'ї, як одностатева сім'я. Не претендуючи на однозначну оцінку, хотілося б зазначити, що подібна сім'я не виконує свого головного призначення – не продовжує життя [4, с. 276]. Причина популярності одностатевих сімей, на думку дослідників, є проблема відчуження між статями. Але, на противагу тенденціям індивідуалізації, бездітності, існує ідеологія, що ставить сім'ю на вершину ціннісної ієрархії і відома під назвою "New Familialism", набула поширення в США в кінці 80-х років. Напрямок громадської думки проголошує необхідність повернення до традиційної структури сім'ї разом з наданням сім'ї провідного місця в ієрархії суспільних цінностей та нового звернення до цінностей традиційної класичної сім'ї.

Отже, сім'я визначається як специфічне буття людини, в якому відбувається повне поєднання чоловічого та жіночого начал, народження та виховання нового життя. Смысл сім'ї, як вічної цінності – не просто в організації сексуальної сфери і фізичного породження життя, але і у спілкуванні, особистісному єднанні людей. Сім'я, змінюючись разом із суспільством, все ж залишається найбільш консервативним організмом, основи якого закладалися тисячоліттями. Стрімкі зрушення у сучасному світі дають широке поле для роздумів над тим, яким стане сім'я у майбутньому, але зрозуміло, що образ сім'ї виходить на суттєво новий рівень.

Використана література:

1. Бим-Бад Б. Гавров С. Модернизация института семьи: макросоциологический, экономический и антрополого-педагогический анализ. / Борис Бим-Бад. – М. : "Интеллектуальная книга – Новый хронограф", 2010. – 342 с.
2. Білоножко Є. Трансформація сім'я і контексті глобальних змін у суспільстві в другій половині XX століття // Вісник Київського Національного університету імені Т. Г. Шевченка. Філософія. Політологія. – № 84-86. – 2007. – С. 11-15.
3. Кон И. Меняющиеся мужчины в изменившемся мире // Этнографическая мозаика. – № 6. – 2010. – С. 99-114.
4. Крилова С. Краса людини: особистість, сім'я, суспільство (соціально-філософський аналіз): монографія / С. Крилова. – Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2011. – 344 с.
5. Философская антропология: словарь / [под ред. Н. В. Хамитова]. – К.: КНТ, 2011. – 742 с.

Аннотация

Статья посвящена анализу изменений взглядов на семью в современном обществе.

Annotation

This article is devoted a problem changes in view of the family in contemporary society.